

Urejanje javnega prostora in zelenih površin v luči podnebnih sprememb

Dr. Maja Simoneti, krajinska arhitektka in urbanistka
IPoP – Inštitut za politike prostora & Podnebni program Mreže za prostor

3. Tradicionalno srečanje županj in županov Skupnosti občin Slovenije
Ljubljana, Hotel Austria Trend, 24. Januar 2023

IPoP

Inštitut za politike prostora
Institute for Spatial Policies
ipop.si

Na kaj se opiramo? Predhodna dela in raziskave.

- 2007, Računsko sodišče, Revizija izvajanja javne službe urejanje javnih zelenih površin v 5 občinah
- 2016, Analiza pravnega položaja javnih in skupnih površin (Šifkovič, PIC)
- 2016, Analiza izvajanja GJS v mestnih občinah (Simoneti)
- 2017, Posvet o izvajanju z občinami, MOP in Računsko sodišče (IPoP in ZKG)
- 2018, ZKG, delovna skupina, sekcija na letni konferenci
- 2020, Posvet Kako skrbimo za drevesa v mestih (IPoP, PIC, Bunker (MOP))
- 2020, Računsko sodišče, Revizija izvajanja GJS varstva okolja: dejavnosti ne obravnava, javne površine niso javna infrastruktura
- 2021, Anketa o mestnih drevesih (Podnebni program Mreže za prostor, Šifkovič, Simoneti, Didovič)
- 2021, Analiza pravnega okvira urejanja javnih zelenih površin in ravnanja z drevesi (Podnebni program Mreže za prostor, Šifkovič, Simoneti, Didovič)
- 2021, Strokovne podlage za ureditev normativnega okvira za izvajanje javne službe (IPoP, Simoneti, Šifkovič, Didovič)
- 2022, Študija virov o koristih zelenih površin za prilagajanje naselij na podnebne spremembe, IPoP Šifkovič, Didovič, Simoneti)

Javni prostor

- prostor skupnosti: vključenost, povezanost, enakost
- vsi pod enakimi pogoji – enakost/izenačevanje razlik – univerzalna raba in dostopnost
- skupno dobro – skupni interesi – skupnostno urejanje
- odraz sposobnosti lokalne skupnosti: zgodovina, kultura, znanje, ekonomska moč, identiteta, razvojna privlačnost

- **zadosten obseg javnih površin v naseljih in njihovih delih (30. člen, ZureP-3)**
- **javne površine v javni lasti (GJD) – komunalna oprema naselij (158. člen ZureP-3)**
- **urejanje in čiščenje javnih površin – obvezna lokalna gospodarska javna služba varstva okolja (ZVO)**

- **prostorsko načrtovanje: obseg – površina, lokacija – dostopnost**
- **investicijsko načrtovanje/oblikovanje in graditev: funkcije, uporabna vrednost, kakovost**
- **urejanje (tekoče in investicijsko vzdrževanje): varstvo in raba (pogoji in možnosti rabe)**

Javni prostor – javne površine

- javne površine: ceste, ulice, trgi, parki, dvorišča, ploščadi, otroška igrišča, vrtovi, pokopališča
- **komunalna in družbena infrastruktura**
- **funkcije/koristi, ki jih druge vrste površin ne morejo zagotoviti, ali vsaj ne enako dobro**
 - družbeno povezanost in enakost
 - javno zdravje in dobro počutje
 - varstvo okolja (tla, voda, zrak, temperature, hrup, klima)
 - stik z naravo, ohranjanje narave in biodiverzitete
 - vrednost nepremičnin
 - prepoznavnost in razvojna privlačnost kraja
- površine v **splošni rabi**: javna cesta, ulica, pasaja, trg, tržnica, atrij, igrišče, parkirišče, pokopališče, park, zelenica, rekreacijska površina in podobna površina; (ZureP-3)
- objekti v **javni rabi** – pod enakimi pogoji **namenjeni vsem** javna cesta, ulica, trg, tržnica, igrišče, parkirišče, pokopališče, park, zelenica, rekreacijska površina; (GZ-1)

Podnebne spremembe in drugi izzivi

- višanje zračnih temperatur, ekstremni vremenski pojavi – neurja in nalivi, bolezni, pomanjkanje vode in hrane
- blaženje: zmanjšanje emisij (promet, ogrevanje, hrana), povečanje sposobnosti ponora ogljika (gozd, zelene površine in drevesa)
- prilagajanje: blaženje temperaturnih ekstremov, zadrževanje padavin

- **javno zdravje in dobro počutje** – večji pomen, novi argumenti, več površin in zelenja
- **izgubljanje biotske pestrosti** – ohranjanje narave, povečanje biotske pestrosti, krepitev funkcij narave – ozelenjevanje
- **ogroženost okolja** – obvladovanje negativnih vplivov rabe prostora in dejavnosti v prostoru
- **zgoščevanje mest** – tekma za prostor – usklajevanje interesov – dolgoročno vzdržno in odgovorno prostorsko načrtovanje
- **socialne razlike** – neenakost v prostoru in kakovosti bivanja se povečuje – !! prostorsko in urbanistično načrtovanje

Kaj to pomeni za urejanje javnih površin?

- večji pomen javnih površin: **kritična javna infrastruktura**
- večji pomen komunalne dejavnosti: **urejanje in čiščenje javnih površin**
- večji pomen zelenih, ozelenjenih in vodnih površin: **strateško pomemben vidik načrtovanja in upravljanja prostora**
- večji pomen zasebnih zelenih površin in dreves – **krepitev javno koristnih funkcij z vključevanjem v urejanje pod enakimi strokovnimi pogoji**

- različne vrste površin – različne vrste del in nalog
- različne vrste funkcij – različni javni in zasebni interesi
- različni lastniki – različne predstave, možnosti, znanje, volja

- večji **obseg površin**
- večji **obseg in vrsta del in nalog** (biotska pestrost, sodelovanje z lastniki in prebivalci)
- več **strokovnega znanja** za načrtovanje in upravljanje (urejanje)
- več **sredstev** za urejanje, gradnjo in vzdrževanje

mednarodni okvir države morajo podpreti mesta

- Urban green spaces and health. 2017. WHO EU Regional Office.
- Nova Leipziška listina, 2020
- National Urban Policies Driving Public Space Led Urban Development, UN Habitat, 2020
- EU Strategija prilagajanja 2013
- EU Strategija za biotsko raznovrstnost 2030, 2020
- Global Public Space Programme, Annual Report 2021, UN Habitat
- Zeleni dogovor EU, 2022

- priporočila in sredstva za krepitev znanja in uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja in podnebne nevtralnosti v praksi
- Strateški okvir prilagajanja, 2016

Kaj to pomeni za občine?

- več površin
- več funkcij
- krepitev funkcij
- povezovanje funkcij
- več prostora
- več znanja
- več sredstev
- več kadrov
- več sodelovanja

- **več strateškega** načrtovanja in urejanja, dolgoročno naravnane delovanja, ki zagotavlja dovolj javnih površin in funkcij tam kjer jih potrebujemo
 - varstvo in razvoja javnih površin
 - prostorski potencial
- **bolj celovito** investicijsko načrtovanje (oblikovanje), graditev in urejanje
 - upoštevanje različnih vidikov urejanja: poplavna varnost, vodni viri, varstvo narave, kulturna dediščina, biotska pestrost, mikroklima, javno zdravje in dobro počutje, enakost ...
- **bolj dobro povezano** načrtovanje in urejanje (raba in vzdrževanje)
 - povezava vidikov, nosilcev in faz načrtovanja in urejanja
- **bolj vključujoče** in sodelovano upravljanje
 - vključevanje nosilcev, lastnikov in uporabnikov v procese načrtovanja in urejanja
- razvoj in krepitev funkcij komunalne infrastrukture
- strokovni razvoj in krepitev gospodarske javne službe
- povezovanje – skupne strokovne in javne službe, skupno izvajanje del in nalog

Kakšne so dobre prakse in kaj lahko priporočamo?

- sodelovanje, strategija, strokovnost
- vsebinsko in izvedbeno **dobro povezati prostorsko in izvedbeno načrtovanje in vzdrževanje** (urejanje) zelenih in drugih javnih površin v občini
- zagotoviti **interdisciplinarno načrtovanje in urejanje vsega odprtega prostora v občini**: javne površine + površine v javni rabi + druge odprte površine
- **povezati prakso urejanja javnih in zasebnih zelenih površin in mestnih dreves** v občini
- **motivirati lastnike** (potrebne so spodbude in priporočila – pomisliti na upravnike)
- vključiti lastnike in prebivalce v urejanje – **dati priložnost prebivalcem/skupnosti in povečati kapaciteto urejanja**
- **strokovno, organizacijsko in finančno okrepiti** izvajanje javne gospodarske službe urejanje in čiščenje javnih površin
- **sodelovati** z drugimi občinami – izmenjava izkušenj, dobre prakse, organizacija skupnih služb ali skupnega izvajanja posameznih del in nalog

Kaj pa država?

- **komunalna infrastruktura kritičnega pomena za podnebno odpornost in javno zdravje in dobro počutje**
- **nujni so usklajeni minimalni/osnovni pogoji in standardi urejanja za vse – pravilnik**
- **smernice in priporočila za**
 - ambiciozno ozelenjevanje
 - načrtovanje zelene oz. zeleno modre infrastrukture
 - načrtovanje na naravi slonečih rešitev – NBS
- **podpora dobrim praksam**
 - razvoja kakovosti urejanja javnih površin in površin v javni rabi
 - varstva in razvoja zelenih in drugih javnih površin in mestnih dreves
- **spremljanje stanja**
- **operativni program za razvoj** za izvajanje javne službe varstva okolja urejanje in čiščenje javnih površin

EU biotska strategija načrti ozelenitve - mesta do 20 000 pr.

občina	število pr.
Ajdovščina	19.418
Brežice	24.051
Celje	49.540
Domžale	36.675
Grosuplje	21.314
Jesenice	21.340
Kamnik	29.925
Koper	52.630
Kranj	57.065
Krško	26.224
Ljubljana	293.822
Maribor	112.682
Murska Sobota	18.758
Nova Gorica	31.884
Novo mesto	37.587
Ptuj	23.530
Radovljica	19.072
Slovenska Bistrica	26.042
Šentjur	19.225
Škofja Loka	23.297
Velenje	33.656
Žalec	21.492

Hvala za pozornost!

Maja Simoneti

maja.simoneti@ipop.si / www.ipop.si

f IPoP – Inštitut za politike

t prostora

in @_ipop

y @naslov LinkedIn

@naslov Youtube

IPoP

Inštitut za politike prostora
Institute for Spatial Policies
ipop.si